YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
4 päivänä huhtikuuta 1995 *

Asiassa C-350/93,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään johtava oikeudellinen neuvonantaja Antonino Abate ja oikeudellisen osaston virkamies Vittorio Di Bucci, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen osaston virkamies Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

kantajana,

vastaan

Italian tasavalta, asiamiehenään ulkoministeriön kansainvälisoikeudellisten asioiden osaston päällikkö, professori Luigi Ferrari Bravo, avustajanaan valtionasiamies Pier Giorgio Ferri, prosessiosoite Luxemburgissa Italian suurlähetystö, 5, rue Marie-Adélaïde,

vastaajana,

jossa vaaditaan toteamaan, että jättäessään sille asetetussa määräajassa poistamatta ja perimättä takaisin ENI-Lanerossi-konsernille (nykyisin SNAM SpA) 260,4 miljardin Italian liiran (ITL) suuruisen valtion tuen Italian tasavalta on jättänyt täyttämättä Italian hallituksen ENI-Lanerossille myöntämästä valtion tuesta 26 päivänä heinäkuuta 1988 tehdyn komission päätöksen 89/43/ETY (EYVL 1989 L 16, s. 52 [1]) mukaan sille kuuluvat velvollisuudet,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

1 — Päätöksestä ei ole suomenkielistä versiota. Käännös tehty yhteisöjen tuomioistuimessa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaoston puheenjohtaja F. A. Schockweiler (esittelevä tuomari), tuomarit G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray, D. A. O. Edward ja J.-P. Puissochet,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: hallintovirkamies Lynn Hewlett,

ottaen huomioon käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 6.12.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämät lausumat,

kuultuaan julkisasiamiehen 2.2.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 7.7.1993 jättämällään kannekirjelmällä ETY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti kanteen, jossa vaaditaan toteamaan, että jättäessään sille asetetussa määräajassa poistamatta ja perimättä takaisin ENI-Lanerossi-konsernille (nykyisin SNAM SpA) 260,4 miljardin ITL:n suuruisen valtion tuen Italian tasavalta on jättänyt täyttämättä Italian hallituksen ENI-Lanerossille myöntämästä valtion tuesta 26 päivänä heinäkuuta 1988 tehdyn komission päätöksen 89/43/ETY (EYVL 1989 L 16, s. 52, jäljempänä päätös) mukaan sille kuuluvat velvollisuudet.

2 Komissio on todennut päätöksessään, että ENI-Lanerossi-konsernille pääomasijoituksina konsernin niihin tytäryhtiöihin, jotka valmistivat miesten asusteita, myönnetty 260,4 miljardin ITL:n suuruinen valtion tuki oli laiton, koska sen myöntämisellä rikottiin perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan määräyksiä, eikä se soveltunut yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 92 artiklan tarkoittamalla tavalla (1 artikla). Komissio on päättänyt, että mainittu valtion tuki oli poistettava perimällä se takaisin (2 artikla). Italian hallituksen oli ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiannosta niistä toimenpiteistä, jotka se päätöksen noudattamiseksi on toteuttanut (3 artikla).

3 Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi asiassa C-303/88, Italia vastaan komissio, 21.3.1991 antamallaan tuomiolla (Kok. 1991, s. I-1433) kyseistä päätöstä koskevan kumoamiskanteen.

4 Sen jälkeen kun komissio oli monta kertaa kehottanut Italian hallitusta panemaan päätöksen täytäntöön ja antamaan sille tässä tarkoituksessa toteuttamiaan toimenpiteitä koskevan tiedonannon, Italian tasavalta ilmoitti 25.3.1992 komissiolle aikomuksestaan periä valtion tuki takaisin siten, että Lanerossi-yhtiö suorittaa valtion tukea ja sen erääntyneitä korkoja vastaavan summan valtion holding-yhtiölle, ENI:lle.

5 Komissio ilmoitti 26.6.1992 päivätyllä ilmoituksellaan Italian hallitukselle, että sen lisäksi, että Italian hallitus vaati valtion tuen palauttamista Lanerossilta ENI:lle, sen olisi pitänyt vaatia myös sen suorittamista Italian valtiolle. Komissio ilmoitti tässä kirjeessä aikomuksestaan saattaa asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jollei Italian tasavalta toteuta valtion tuen perimiseksi takaisin tarvittavia toimenpiteitä ennen 31.7.1992; mainittua määräaikaa lykättiin myöhemmin 31.3.1993 saakka.

6 Vasta kanteen nostamispäivän jälkeen Lanerossi-yhtiön seuraajayhtiö SNAM SpA siirsi ENI:lle 362,241 miljardia ITL, johon Italian tasavallan mukaan sisältyi komission takaisinperittäväksi vaatiman valtion tuen pääoma ja korot.

7 Komissio esittää kanteensa tueksi, että Italian tasavalta on rikkonut perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan määräyksiä, koska se ei ollut perinyt valtion tukea takaisin kahden kuukauden määräajassa päätöksen tiedoksiannosta ja koska se on laiminlyönyt vaatia ENI:ä palauttamaan valtion tuen valtiolle.

Kanteen tutkittavaksi ottaminen

8 Italian tasavalta vetoaa kannetta koskeviin prosessinedellytysten puutteisiin siltä osin kuin kanteessa vaaditaan toteamaan sellaisen velvollisuuden täyttämättä jättäminen, joka ei perustu päätökseen, eli ENI:n velvollisuus palauttaa valtion tuki Italian valtiolle. Kanteeseen ei myöskään sisälly yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 1 kohdan c alakohdan määräyksien vastaisesti yhteenvetoa niistä kanteen perusteena olevista seikoista, joiden mukaan valtion tuen takaisin perimättä jättäminen ENI:ltä on päätöksen vastaista.

9 Tältä osin voidaan todeta komission esittävän ainoastaan, ettei Italian tasavalta ole noudattanut sitä päätöstä, jonka väitetty rikkominen on tämän käsittelyn kohteena. Sen seikan selvittäminen, velvoitetaanko päätöksessä Italian tasavalta perimään valtion tuki ENI:ltä takaisin, kuuluu varsinaisen asiakysymyksen yhteyteen, eikä se voi vaikuttaa kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiin.

10 Tämän lisäksi kanteeseen sisältyy selvä tosiasioita ja komission väitteitä koskeva selostus työjärjestyksen 38 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti, ja tämän vuoksi Italian hallitus on voinut esittää yksityiskohtaisen vastineen.

11 Kannetta koskeva prosessiväite on näin ollen hylättävä.

Päätöksen täytäntöönpanon laiminlyönti

12 On syytä tutkia erikseen kumpikin kahdesta komission esittämästä väitteestä.

Väite, jonka mukaan valtion tuki on jätetty perimättä takaisin asetetussa määräajassa

13 Päätöksessä on selkeästi asetettu Italian hallitukselle velvollisuus vaatia valtion tuen palauttamista kahden kuukauden määräajassa 10.8.1988 tapahtuneesta päätöksen tiedoksiannosta.

14 SNAM SpA palautti kuitenkin vasta 11.10.1993 valtion tuen ENI:lle.

15 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ainoa mahdollinen peruste, johon jäsenvaltio voi puolustautuakseen vedota komission perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisesti nostamaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevaa kannetta vastaan, on täydellinen mahdottomuus panna päätös asianmukaisesti täytäntöön (ks. viimeisin asia, jossa esillä sama kysymys, asia C-349/93, komissio v. Italia, tuomio 23.2.1995, Kok. 1995, s. I-343, 12 kohta, sekä tuomiossa mainittu oikeuskäytäntö).

16 Tuomioistuin on lisäksi todennut, että jos täytäntöönpannessaan valtion tuesta tehtyä komission päätöstä jäsenvaltio kohtaa ennalta-arvaamattomia ja odottamattomia vaikeuksia tai jos se tällöin havaitsee sellaisia seurauksia, joita komissio ei ollut ottanut huomioon, sen on saatettava nämä ongelmat viimeksi mainitun

arvioitaviksi ja ehdotettava sopivia muutoksia kyseiseen päätökseen. Komission ja jäsenvaltion on tällaisessa tilanteessa oltava vaikeuksien voittamiseksi vilpittömässä mielessä yhteistyössä erityisesti perustamissopimuksen 5 artiklan määräysten taustalla olevan säännön perusteella, jonka mukaan jäsenvaltioilla ja yhteisöjen toimielimillä on vastavuoroinen vilpittömän yhteistyön velvollisuus; niiden on tällöin noudatettava täysin perustamissopimuksen, ja erityisesti sen valtion tukea koskevia määräyksiä (ks. edellä mainittu asia, komissio v. Italia, tuomion 13 kohta ja siinä mainittu oikeuskäytäntö).

17 Italian tasavalta ei kuitenkaan esitä selvitystä täydellisestä täytäntöönpanon mahdottomuudesta eikä ennalta-arvaamattomista ja odottamattomista vaikeuksista.

18 Tämän vuoksi on syytä vahvistaa, että kanne on perusteltu siltä osin kuin Italian tasavalta ei ole pannut päätöstä asetetussa määräajassa täytäntöön.

Väite, jonka mukaan ENI on jättänyt palauttamatta valtion tuen Italian valtiolle

19 Tämän väitteen tutkimiseksi on syytä viitata laittoman valtion tuen takaisinperimisvelvollisuuden tavoitteisiin ja tämän velvollisuuden päätöksessä määritettyyn laajuuteen.

20 Perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrätään, että jos komissio toteaa, että valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty valtion tuki ei sovellu yhteismarkkinoille, se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava valtion tuki tai muutettava sitä.

21 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtiolle asetetulla velvollisuudella poistaa komission yhteismarkkinoille soveltumattomaksi katsoma valtion tuki pyritään palauttamaan aikaisempi tilanne (ks. yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 75 kohta, ja siinä mainittu oikeuskäytäntö).

22 Tämä tavoite on saavutettu, kun tuensaaja, esillä olevassa asiassa SNAM SpA, on palauttanut kysymyksessä olevan valtion tuen, tarvittaessa viivästyskorkoineen, ENI:lle, joka on valtion holding-asioita hoitava julkinen laitos. Tämän palauttamisen seurauksena tuensaaja menettää todellakin markkinoilla saamansa edun kilpailijoihin verrattuna, ja valtion tuen suorittamista edeltänyt tilanne palautuu.

23 Tämän jälkeen on syytä todeta, että komissio on päätöksen 2 artiklassa vaatinut ainoastaan, että Italian hallitus poistaa valtion tuen ja vaatii SNAM SpA:ta palauttamaan valtion tuen tietyssä määräajassa ja suorittamaan viivästyskorkoa mainitun määräajan päättymisestä alkaen.

24 Vaikka ei voidakaan sulkea pois sitä, että valtion varojen myöntämistä ENI:n kaltaiselle julkiselle laitokselle voidaan pitää perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettuna valtion tukena, komissio ei ole, päinvastoin kuin mitä se väittää, todennut perustamissopimuksessa määrätyn menettelyn seurauksena tekemässään päätöksessä, että valtion toteuttama varojen asettaminen ENI:n käytettäväksi on myös yhteismarkkinoille soveltumatonta valtion tukea.

25 Tämän vuoksi kanne on katsottava perusteettomaksi siltä osin kuin komissio syyttää Italian tasavaltaa siitä, että tämä ei ole vaatinut valtion tuen palauttamista ENI:ltä Italian valtiolle.

26 Näin ollen on syytä todeta, että koska Italian tasavalta ei ole pannut asetetussa määräajassa päätöstä täytäntöön, se on jättänyt täyttämättä sille perustamissopimuksen mukaan kuuluvat velvollisuudet.

Oikeudenkäyntikulut

27 Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Koska vastaaja on hävinnyt asian perusteittensa olennaiselta osalta, se on syytä velvoittaa korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Jättäessään sille asetetussa määräajassa poistamatta ja perimättä takaisin ENI-Lanerossi-konsernille (nykyisin SNAM SpA) 260,4 miljardin ITL:n suuruisen valtion tuen Italian tasavalta on jättänyt täyttämättä Italian hallituksen ENI-Lanerossille myöntämästä valtion tuesta 26 päivänä heinäkuuta 1988 tehdyn komission päätöksen 89/43/ETY mukaan sille kuuluvat velvollisuudet.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Rodríguez Iglesias Schockweiler Mancini

Moitinho de Almeida Murray Edward Puissochet

Julistettiin Luxemburgissa 4 päivänä huhtikuuta 1995.

Kirjaaja Presidentti

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias